

Gabriel Boroi

Mirela Stancu

Fișe de procedură civilă

Ediția a 2-a, revizuită și adăugită

CUPRINS

FIȘA NR. 1. NOȚIUNEA, FAZELE ȘI ETAPELE PROCESULUI CIVIL. NORMELE

DE DREPT PROCESUAL CIVIL	1
I. Noțiunea, fazele și etapele procesului civil	1
II. Normele de drept procesual civil	2

FIȘA NR. 2. PRINCIPIILE PROCESULUI CIVIL

I. Dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil	8
II. Principiul disponibilității	10
III. Principiul contradictorialității	15
IV. Rolul judecătorului în aflarea adevărului	18
V. Principiul legalității	23
VI. Principiul egalității	24
VII. Dreptul la apărare	25
VIII. Principiul oralității dezbaterilor	25
IX. Principiul publicității	26
X. Principiul continuității	28
XI. Principiul nemijlocirii	29
XII. Principiul bunei-credințe	30
XIII. Limba desfășurării procesului	30

FIȘA NR. 3. ACȚIUNEA CIVILĂ

I. Noțiunea și trăsăturile acțiunii civile	32
II. Condițiile de exercitare a acțiunii civile	32
1. Considerații introductive	32
2. Formularea unei pretenții	33
3. Interesul	35
4. Capacitatea procesuală	36
5. Calitatea procesuală	43
III. Clasificarea cererilor în justiție	52

FIȘA NR. 4. PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL

I. Instanța	63
1. Compunerea și constituirea instanței	63
2. Incidentele procedurale privind compunerea sau constituirea instanței	67
2.1. Incompatibilitatea	67

2.2. Alte incidente procedurale referitoare la alcătuirea instanței	82
II. Părțile în procesul civil	83
1. Aspecte generale	83
2. Coparticiparea procesuală	88
3. Participarea terților la judecată	92
3.1. Considerații introductive	92
3.2. Intervenția voluntară	93
3.3. Intervenția forțată	111
3.3.1. Chemarea în judecată a altei persoane	111
3.3.2. Chemarea în garanție	119
3.3.3. Arătarea titularului dreptului	128
3.3.4. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane	131
4. Reprezentarea convențională a părților în procesul civil	135
5. Participarea Ministerului Public în procesul civil	142
FIȘA NR. 5. COMPETENȚA	146
I. Noțiune și clasificare	146
II. Competența generală a instanțelor judecătorești	148
III. Competența materială	161
IV. Competența teritorială	192
1. Noțiune. Clasificare. Natura juridică a normelor	192
2. Competența teritorială de drept comun	192
3. Competența teritorială alternativă (facultativă)	195
4. Competența teritorială exclusivă (excepțională)	205
V. Incidente procedurale privitoare la instanța sesizată	217
1. Întinderea competenței instanței sesizate	217
1.1. Competența instanței sesizate de reclamant în privința excepțiilor și apărărilor invocate în cursul procesului	217
1.2. Competența instanței sesizate prin cererea principală în privința incidentelor de procedură	218
1.3. Prorogarea competenței	220
2. Mijloacele procedurale de invocare a necompetenței	232
FIȘA NR. 6. ACTELE DE PROCEDURĂ	244
I. Actele de procedură	244
II. Nulitatea actelor de procedură civilă	252

FIȘA NR. 7. CITAREA ȘI COMUNICAREA ACTELOR DE PROCEDURĂ	264
I. Reguli generale	264
II. Citația	267
III. Persoanele care urmează a fi citate și locul citării	270
IV. Organele competente și modalitățile de comunicare	276
V. Înmânarea citației și a altor acte de procedură	279
VI. Verificarea procedurii de comunicare a actelor de procedură	286
VII. Invocarea și înlăturarea neregularităților privind citarea	288
FIȘA NR. 8. TERMENELE PROCEDURALE	290
FIȘA NR. 9. ETAPA SCRISĂ LA JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ	307
I. Considerații generale	307
II. Cererea de chemare în judecată	307
III. Introducerea cererii de chemare în judecată și constituirea dosarului	360
IV. Procedura (verificării și) regularizării cererii de chemare în judecată	361
V. Fixarea primului termen de judecată și măsurile pentru pregătirea judecății	372
VI. Întâmpinarea	375
VII. Cererea reconvențională	380
VIII. Măsurile asigurătorii și provizorii	387
1. Considerații introductive	387
2. Sechestrul asigurător	387
3. Poprirea asigurătorie	393
4. Sechestrul judiciar	394
5. Măsurile provizorii în materia drepturilor de proprietate intelectuală	397
FIȘA NR. 10. ETAPA CERCETĂRII PROCESULUI	401
I. Considerații generale cu privire la etapa cercetării procesului civil	401
II. Ședința de judecată	405
III. Primul termen de judecată	412
IV. Încheierile de ședință	417
FIȘA NR. 11. EXCEPȚIILE PROCESUALE	422
I. Definiția, natura juridică și caracteristicile excepțiilor procesuale	422
II. Clasificarea excepțiilor procesuale	424
III. Invocarea excepțiilor procesuale	428
IV. Procedura de soluționare a excepțiilor procesuale	429

FIȘA NR. 12. PROBELE	433
I. Considerații generale privind probele în procesul civil	433
II. Reguli comune referitoare la admisibilitatea, administrarea și aprecierea probelor	439
III. Asigurarea probelor	447
IV. Proba prin înscrisuri	450
V. Proba cu martori (prin declarațiile martorilor)	477
VI. Proba prin raportul de expertiză	492
VII. Mijloacele materiale de probă	502
VIII. Cercetarea la fața locului	506
IX. Mărturisirea	508
X. Presumțiile	516
FIȘA NR. 13. INCIDENTE PROCEDURALE CARE POT APĂREA ÎN CURSUL JUDECĂȚII	520
I. Suspendarea judecătii	520
II. Perimarea	537
FIȘA NR. 14. ACTELE PROCESUALE DE DISPOZIȚIE ALE PĂRȚILOR	549
I. Considerații generale	549
II. Desistarea	550
1. Renunțarea la judecată	550
2. Renunțarea la dreptul subiectiv	554
III. Achiesarea	556
1. Achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului	556
2. Achiesarea la hotărârea pronunțată	558
IV. Tranzacția judiciară	559
FIȘA NR. 15. ETAPA DEZBATERILOR ÎN FOND	565
FIȘA NR. 16. ETAPA DELIBERĂRII ȘI PRONUNȚĂRII HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI	568
I. Deliberarea	568
II. Pronunțarea hotărârii	574
FIȘA NR. 17. HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ	576
I. Noțiunea și clasificarea hotărârilor judecătorești	576
II. Forma și conținutul hotărârii judecătorești	578
III. Redactarea, semnarea și comunicarea hotărârii judecătorești	585
IV. Termenul de grație	590
V. Cheltuielile de judecată	591

VI. Efectele hotărârii judecătorești _____	598
1. Enumerarea efectelor hotărârii judecătorești _____	598
2. Autoritatea de lucru judecat _____	600
3. Puterea executorie a hotărârii judecătorești. Executarea provizorie _____	607
VII. Îndreptarea hotărârii judecătorești _____	609
VIII. Lămurirea hotărârii judecătorești și înlăturarea dispozițiilor contradictorii _____	611
IX. Completarea hotărârii judecătorești _____	613
 FIȘA NR. 18. REGULILE GENERALE PRIVIND CĂILE DE ATAC _____	616
I. Noțiunea și clasificarea căilor de atac _____	616
II. Reguli generale pentru folosirea căilor de atac _____	619
 FIȘA NR. 19. APELUL _____	631
I. Noțiune. Sediul materiei _____	631
II. Formele apelului _____	631
III. Obiectul apelului _____	635
IV. Subiectele apelului _____	639
V. Instanța competentă _____	643
VI. Termenul de apel _____	643
VII. Cererea de apel și efectele ei _____	648
1. Cuprinsul și timbrarea cererii de apel _____	648
2. Efectele cererii de apel _____	653
VIII. Depunerea cererii de apel. Regularizarea cererii de apel. Pregătirea judecății apelului la instanța de apel _____	662
IX. Judecarea apelului _____	666
X. Soluțiile pe care le pronunță instanța de apel _____	670
 FIȘA NR. 20. RECURSUL _____	680
I. Noțiune. Sediul materiei _____	680
II. Formele recursului _____	681
III. Obiectul recursului _____	681
IV. Subiectele recursului _____	689
V. Motivele de casare _____	690
VI. Instanța competentă _____	701
VII. Termenul de exercitare și termenul de motivare a recursului _____	702
1. Termenul de exercitare a recursului _____	702
2. Termenul de motivare a recursului _____	706
VIII. Cererea de recurs _____	707

IX. Depunerea cererii de recurs. Verificarea și regularizarea cererii de recurs.	
Pregătirea judecării recursului	714
X. Judecarea recursului	719
XI. Soluțiile pe care le pronunță instanța de recurs	723
XII. Judecata în fond după casare	728
FIȘA NR. 21. CONTESTAȚIA ÎN ANULARE	734
I. Noțiune. Sediul materiei. Felurile contestației în anulare	734
II. Contestația în anulare de drept comun (obișnuită)	734
III. Contestația în anulare specială	738
IV. Procedura de judecată a contestației în anulare	745
FIȘA NR. 22. REVIZUIREA	755
I. Noțiune. Sediul materiei	755
II. Obiectul revizuirii	755
III. Motivele de revizuire	758
IV. Procedura de judecată a revizuirii	773
FIȘA NR. 23. RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII	787
I. Noțiune. Sediul materiei	787
II. Obiectul. Legitimarea procesuală activă	787
III. Instanța competentă	789
IV. Procedura de soluționare	790
FIȘA NR. 24. SESIZAREA ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE ÎN VEDEREA PRONUNȚĂRII UNEI HOTĂRÂRI PRELABILE PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT	794
I. Noțiune. Sediul materiei. Natură juridică	794
II. Condiții de admisibilitate. Procedura de judecată	794
FIȘA NR. 25. CONTESTAȚIA PRIVIND TERGIVERSAREA PROCESULUI	803
I. Noțiune. Sediul materiei	803
II. Sesizarea instanței	804
III. Procedura de soluționare	808
FIȘA NR. 26. PROCEDURA NECONTENCIOASĂ JUDICIARĂ	813
I. Noțiune. Sediul materiei	813
II. Procedura de soluționare a cererii	813
III. Aplicații ale procedurii necontencioase	817

FIȘA NR. 27. PROCEDURA DIVORȚULUI	821
I. Considerații introductive	821
II. Procedura judiciară a divorțului	821
1. Instanța competentă. Sesizarea instanței	821
2. Particularități privind faza judecătii	826
3. Hotărârea de divorț	833
4. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară	836
III. Divorțul prin acordul soților pe cale administrativă sau prin procedură notarială	838
 FIȘA NR. 28. ORDONANȚA PREȘEDINȚIALĂ	 842
I. Noțiune. Sediul materiei	842
II. Condiții (speciale) de admisibilitate	842
III. Procedura de soluționare	847
IV. Sfera de aplicare a ordonanței președințiale	851
 FIȘA NR. 29. PROCEDURA OFERTEI DE PLATĂ ȘI A CONSEMNAȚIUNII	 859
I. Sediul materiei. Justificare. Domeniul de aplicare. Condiții de validitate	859
II. Procedura ofertei de plată	861
 FIȘA NR. 30. ORDONANȚA DE PLATĂ	 865
I. Noțiune. Sediul materiei	865
II. Condiții (speciale) de admisibilitate	865
III. Procedura de soluționare a ordonanței de plată	869
IV. Cererea în anulare	875
 FIȘA NR. 31. PROCEDURA CU PRIVIRE LA CERERILE DE VALOARE REDUSĂ	 878
I. Noțiune. Sediul materiei. Caracterul procedurii. Natură juridică	878
II. Condiții (speciale) de admisibilitate	879
III. Sesizarea instanței. Procedura de judecată	880
 FIȘA NR. 32. PROCEDURA EVACUĂRII DIN IMOBILELE FOLOSITE SAU OCUPATE FĂRĂ DREPT	 886
I. Noțiune. Caracterul procedurii. Sediul materiei	886
II. Condiții de exercitare	887
III. Procedura de soluționare	891
IV. Măsurile speciale privind folosința unui imobil	895

FIȘA NR. 33. ÎNSCRIEREA DREPTURILOR DOBÂNDITE ÎN TEMEIUL**UZUCAPIUNII _____ 897**

I. Considerații introductive privitoare la uzucapiunea imobiliară în sistemul Codului civil din 2009 _____	897
II. Reglementarea și domeniul de aplicare ale procedurii speciale _____	898
III. Sesizarea instanței _____	899
IV. Procedura de soluționare a cererii de uzucapiune _____	900

FIȘA NR. 34. PARTAJUL JUDICIAR _____ 904

I. Noțiunea de partaj. Feluri. Reglementarea partajului judiciar _____	904
II. Părțile în partajul judiciar. Instanța competentă. Cererea de partaj _____	906
III. Partajul prin bună învoială în cadrul procesului. Suspendarea pronunțării partajului _____	913
IV. Procedura partajului judiciar _____	915
V. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța sesizată cu cererea de partaj _____	923

FIȘA NR. 35. CAUȚIUNEA JUDICIARĂ _____ 927

I. Noțiune. Sediul materiei. Feluri _____	927
II. Constituirea cauțiunii judiciare _____	928
III. Restituirea cauțiunii judiciare _____	933

FIȘA NR. 36. PĂRȚILE ÎN FAZA EXECUTĂRII SILITE _____ 935

I. Condițiile pentru a fi parte în faza de executare silită _____	935
II. Coparticiparea procesuală în faza de executare silită _____	948
III. Drepturile și obligațiile părților în faza de executare silită _____	957
IV. Cheltuielile de executare _____	961

FIȘA NR. 37. EXECUTORUL JUDECĂTORESC. INSTANȚA DE EXECUTARE _____ 964

I. Executorul judecătoresc _____	964
1. Organele de executare. Îndatoririle executorului judecătoresc _____	964
2. Recuzarea și abținerea executorului judecătoresc. Înlocuirea executorului judecătoresc _____	966
3. Competența executorului judecătoresc _____	968
4. Actele executorului judecătoresc _____	971
II. Instanța de executare _____	973

FIȘA NR. 38. TITLURILE EXECUTORII	976
I. Noțiunea de titlu executoriu	976
II. Categoriile de titluri executorii	978
1. Hotărârile judecătorești și cele emise de alte organe cu activitate jurisdicțională	978
2. Titlurile executorii care nu sunt emise de organe cu activitate jurisdicțională	983
 FIȘA NR. 39. ÎNCUVIINȚAREA EXECUTĂRII SILITE ȘI ÎNȘTIINȚAREA PREALABILĂ A DEBITORULUI	 992
I. Încuviințarea executării silite	992
1. Sesizarea executorului judecătoresc	992
2. Procedura de soluționare a cererii de încuviințare a executării silite	995
II. Înștiințarea prealabilă a debitorului	1000
 FIȘA NR. 40. PRESCRIPTIA DREPTULUI DE A OBȚINE EXECUTAREA SILITĂ	 1004
I. Noțiune. Sediul materiei. Caracterul normelor	1004
II. Efectul prescripției dreptului de a obține executarea silită	1005
III. Termenul de prescripție	1005
IV. Cursul prescripției dreptului de a obține executarea silită	1006
V. Repunerea în termenul de prescripție	1013
 FIȘA NR. 41. PERIMAREA EXECUTĂRII SILITE	 1015
I. Noțiune. Sediul materiei	1015
II. Condițiile perimării executării silite	1016
III. Procedura perimării executării silite	1017
IV. Efectele perimării executării silite	1019
V. Cazurile în care nu se aplică perimarea executării silite	1019
 FIȘA NR. 42. OBIECTUL EXECUTĂRII SILITE	 1021
I. Noțiunea de obiect al executării silite	1021
II. Întinderea urmăririi silite (executării silite indirecte)	1021
III. Delimitarea bunurilor neurmăribile din patrimoniul debitorului	1025
 FIȘA NR. 43. CONTESTAȚIA LA EXECUTARE	 1032
I. Noțiune. Sediul materiei. Natură juridică	1032
II. Obiectul contestației la executare	1033
III. Subiectele contestației la executare	1042
IV. Competența de soluționare a contestației la executare	1043

V. Termenul de exercitare a contestației la executare	1045
VI. Procedura de judecată a contestației la executare	1048
FIȘA NR. 44. ÎNTOARCEREA EXECUTĂRII SILITE	1055
I. Noțiune. Cazuri. Modalități	1055
II. Procedura întoarcerii executării silite	1057
FIȘA NR. 45. POPRIREA	1059
I. Noțiune. Fundament. Sediul materiei	1059
II. Subiectele popririi	1060
III. Obiectul popririi	1062
IV. Procedura popririi	1065
V. Contestația la poprire	1079
VI. Desființarea popririi	1081
FIȘA NR. 46. EXECUTAREA HOTĂRÂRIILOR JUDECĂTOREȘTI ȘI A ALTOR TITLURI EXECUTORII REFERITOARE LA MINORI	1082
I. Caracterizare generală. Sediul materiei. Domeniul de aplicare	1082
II. Procedura de executare	1083

FIȘA NR. 20

RECURSUL

I. Noțiune. Sediul materiei

Precizări introductive	Noțiune. Scop – este calea de atac prin care partea interesată sau procurorul solicită, în condițiile și pentru motivele expres prevăzute de lege, desființarea unei hotărâri date fără drept de apel, în apel sau a altor hotărâri, în cazurile expres prevăzute de lege; – este o cale de atac: • <i>de reformare</i> (prin care se realizează controlul judiciar de către o instanță superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată); • <i>nedevalidativă</i> (nu are loc o rejudecare a fondului pricinii în recurs); ▪ <i>excepție de la regula caracterului nedevalidativ al recursului</i>: recursul formulat împotriva hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, pronunțate în materie disciplinară; în acest caz, calea de atac are nu numai un caracter devolutiv, ci, în plus, poate fi exercitată pentru orice motiv de nelegalitate sau netemeinicie, iar nu numai pentru motivele prevăzute de art. 488 C.proc.civ. (C.C.R., Decizia nr. 381/2018, M. Of. nr. 634 din 20 iulie 2018); • <i>extraordinară</i> (nu se poate exercita decât pentru motivele arătate de lege, iar partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe, cu excepțiile prevăzute de lege, nu o poate ataca direct cu recurs, ci trebuie să exercite mai întâi calea de atac ordinară a apelului); • <i>nesuspensivă de executare</i>; – este calea de atac de reformare prin care se realizează <i>exclusiv un control de legalitate</i> a hotărârii atacate, această cale de atac nefiind un al treilea grad de jurisdicție; • recursul urmărește să supună instanței competente examinarea, în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile [art. 483 alin. (3) C.proc.civ.]. Sediul materiei – este reglementat de art. 483-502 C.proc.civ.; • aceste dispoziții reglementează chestiunile specifice judecării în recurs; • cu privire la aspectele pe care normele speciale în materia recursului nu le reglementează, urmează a se aplica dispozițiile generale privind judecata în primă instanță și în apel, în măsura în care nu sunt potrivnice naturii juridice a recursului; • există și o serie de norme speciale în materia recursului, fie chiar în Codul de procedură civilă, fie în alte acte normative.
-------------------------------	--

II. Formele recursului

Formele recursului	– și în materia recursului trebuie distins între (art. 491 C.proc.civ.): • <i>recursul principal</i> – recursul formulat, înăuntrul termenului de recurs, de partea nemulțumită de hotărârea instanței de apel sau, după caz, de hotărârea dată de prima instanță fără drept de apel; • <i>recursul incident</i> – recursul exercitat de intimatul din recursul principal, după împlinirea termenului de recurs, împotriva părții cu interese contrare, care a formulat recursul principal; • <i>recursul provocat</i> – recursul declarat de intimatul din recursul principal, după împlinirea termenului de recurs, împotriva altui intimat sau a unei persoane care nu este parte în recursul principal, dar care a figurat în apel sau în primă instanță, în cazul hotărârilor nesusceptibile de apel, dar susceptibile de recurs.
Condiții de exercitare a recursului incident sau provocat	Reguli aplicabile – condițiile de exercitare a acestor forme de recurs sunt cele prevăzute de art. 472-474 C.proc.civ. în materia apelului, care, potrivit art. 491 C.proc.civ., se vor aplica în mod corespunzător. Motive de recurs – la fel ca recursul principal, și recursul incident și cel provocat nu pot fi exercitate decât pentru motivele expres și limitativ prevăzute de art. 488 C.proc.civ. <i>Recurs în interesul legii:</i> ⇒ În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 472 și art. 491 C.proc.civ., (...) recursul incident nu poate fi limitat la obiectul (...) recursului principal, ci poate viza orice alte soluții cuprinse în dispozitivul hotărârii atacate și/sau considerentele acesteia (I.C.C.J., Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii, Decizia nr. 14/2020, M. Of. nr. 875 din 25 septembrie 2020). Cu alte cuvinte, astfel cum s-a reținut în motivare, dispozițiile art. 472 alin. (2) și art. 491 alin. (1) C.proc.civ. nu condiționează formularea recursului incident de invocarea unor motive de recurs care să vizeze doar dispozițiile hotărârii care au fost criticate prin cererea de recurs principal, putându-se considera că motivele recursului incident pot tinde la casarea hotărârii atacate sub orice aspect care prezintă interes pentru intimatul care declară recurs incident.

III. Obiectul recursului

Regula	Enumerare – sunt supuse recursului [art. 483 alin. (1) C.proc.civ.]: • hotărârile date în apel; • hotărârile (de primă instanță) date, potrivit legii, fără drept de apel; • alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege.
---------------	---

Hotărârile pronunțate în apel

– sunt supuse recursului, indiferent de soluția la care s-a oprit instanța de apel, fiind deci fără relevanță dacă apelul a fost admis, respins ca neîntemeiat ori în baza unei excepții procesuale peremptorii, anulat sau perimat;

- în cazul în care instanța de apel nu s-a pronunțat și asupra fondului pretenției supuse judecării, ci a soluționat apelul admitând o excepție procesuală peremptorie (*de exemplu*, cererea de apel a fost anulată ca neregulat introdusă ori ca netimbrată; apelul a fost respins ca tardiv etc.), atunci, în recurs, pot fi formulate critici numai cu privire la soluția pronunțată de instanța de apel asupra excepției respective, iar nu și cu privire la soluția dată pe fondul pretenției de prima instanță;
- poate fi atacată cu recurs și decizia prin care s-a admis apelul și, în baza art. 480 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ., pricina a fost trimisă spre judecare primei instanțe;
- în ceea ce privește hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele de apel, prin care s-a anulat în tot sau în parte procedura urmată în primă instanță, precum și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare, cu excepția cazului în care instanța de apel a constatat propria sa competență, recursul este inadmisibil; aceste hotărâri pot fi atacate cu recurs numai odată cu deciziile pronunțate asupra fondului, după judecarea cauzelor în apel (în acest sens, a se vedea I.C.C.J., Secțiunile Unite, Decizia în recurs în interesul legii nr. 33/2007, M. Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007).

Jurisprudență:

⇒ Decizia de admitere a apelului, prin care se dispune anularea în tot sau în parte a hotărârii primei instanțe, cu reținerea procesului spre judecare, fixându-se termen în acest scop, este o hotărâre cu caracter intermediar/premergător, având menirea de a pregăti soluționarea fondului cauzei. Față de caracterul ei intermediar, decizia instanței de apel de anulare a hotărârii primei instanțe fără a se evoca fondul, cu reținerea cauzei spre judecare, nu are o existență autonomă, ci face parte din succesiunea de hotărâri ce survin în cursul rezolvării pricinii. Prin urmare, atât timp cât nu a fost epuizată examinarea căii de atac a apelului, prin pronunțarea hotărârii definitive asupra fondului pricinii, hotărârea intermediară, prin care s-a declanșat cercetarea din nou a cauzei pe fond, nu poate fi atacată cu recurs (I.C.C.J., s. I civ., dec. nr. 75 din 16 ianuarie 2020, www.scj.ro).

Hotărârile susceptibile de apel și de recurs, atacate direct cu recurs, în temeiul convenției părților

– *ca regulă*, recursul nu poate fi exercitat *omisso medio*, adică trecând peste calea de atac ordinară a apelului;

- astfel, în cazul hotărârilor susceptibile de apel, dacă acesta nu a fost exercitat, recursul este inadmisibil [art. 459 alin. (2) teza I C.proc.civ.];

– *prin excepție* de la regula de mai sus, părțile pot conveni ca o hotărâre susceptibilă de apel și de recurs să poată fi atacată direct cu recurs în următoarele *condiții* [art. 459 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]:

- convenția părților să intervină după nașterea dreptului la apel;
- convenția să fie expresă, iar consimțământul părților să fie exprimat fie prin înscris autentic, fie prin declarație verbală, dată în fața instanței a cărei hotărâre se atacă și consemnată într-un proces-verbal, semnat de președinte și de grefier, conform art. 404 alin. (1) C.proc.civ.;
 - simpla renunțare la calea de atac a apelului nu poate fi considerată un acord cu privire la suprimarea apelului și exercitarea directă a recursului; în acest caz, este vorba de un act de dispoziție unilateral, și anume achiesarea la hotărâre, act reglementat de art. 463-464 C.proc.civ.;
- convenția părților și declararea recursului să intervină înainte de expirarea termenului de apel prevăzut de lege;
- în acest caz, recursul nu va putea fi exercitat decât pentru încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material;
 - restricția este de ordine publică, astfel încât părțile nu ar putea deroga de la aceasta, stabilind prin convenția vizând suprimarea dreptului de apel ca recursul să poată fi exercitat și pentru alte motive prevăzute de lege în afara celui reglementat de pct. 8 al art. 488 alin. (1) C.proc.civ.;
- recursul se va soluționa de instanța care ar fi fost competentă să judece recursul împotriva hotărârii date în apel, dacă nu ar fi intervenit convenția părților.

Hotărârile (de primă instanță) date, potrivit legii, fără drept de apel, dar care pot fi atacate cu recurs

– este vorba despre următoarele hotărâri:

- hotărârea prin care s-a admis excepția de necompetență și s-a respins cererea ca inadmisibilă întrucât este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională ori ca nefiind de competența instanțelor române [art. 132 alin. (4) C.proc.civ.];
- hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată în fața primei instanțe sau în apel, atunci când hotărârea din apel este, potrivit legii, supusă recursului [art. 406 alin. (6) C.proc.civ.];
- hotărârea prin care se respinge în fond cererea ca urmare a renunțării la însuși dreptul pretins, indiferent de stadiul procesual în care se ia act de renunțare (art. 410 C.proc.civ.);
- hotărârea de perimare [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.], indiferent de stadiul procesual în care se constată intervenția perimării (în fond, în apel sau în căile extraordinare de atac, inclusiv în recurs);
- hotărârea dată în baza recunoașterii pretențiilor [art. 437 alin. (1) C.proc.civ.];
- hotărârea de expedient, care consfințește tranzacția părților (art. 440 C.proc.civ.);

	– în aceste cazuri: • recursul se soluționează, potrivit legii, de către instanța ierarhic superioară; • dacă legea nu prevede în mod expres altfel – cum este cazul în ceea ce privește renunțarea la judecată –, Înalta Curte de Casație și Justiție este competentă, dacă este instanță ierarhic superioară; • <i>ca regulă</i>, recursul nu poate fi exercitat decât pentru motivele de casare limitativ reglementate de lege în această materie, chiar dacă hotărârea atacată este o hotărâre nesusceptibilă de apel. Alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege – hotărârile pronunțate de secțiile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară sunt susceptibile de recurs, competența soluționării acestuia aparținând completului de 5 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004, republicată]; ▪ așa cum am menționat, în cazul hotărârilor pronunțate de secțiile Consiliul Superior al Magistraturii în materie disciplinară, „recursul” prevăzut de dispozițiile art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004 este o cale devolutivă de atac, putând fi exercitată pentru orice motiv de nelegalitate sau netemeinicie (C.C.R., Decizia nr. 381/2018, M. Of. nr. 634 din 20 iulie 2018).
Cazurile în care recursul este suprimat	În procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019 [art. 483 alin. (2) C.proc.civ.] – nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în apel care privesc: • cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-j³) C.proc.civ.; • cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi; • conflictele de muncă și de asigurări sociale; • cererile în materie de expropriere; • cererile pronunțate în materia protecției consumatorilor; • cererile în materie de asigurări; • cererile care decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite; • cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului. În procesele începute cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la data de 31 decembrie 2018 [art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013] – nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate până la data de 19 iulie 2017 inclusiv, care privesc: • cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) C.proc.civ.; • cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi; • conflictele de muncă și de asigurări sociale; • cererile în materie de expropriere;

- cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare;
 - alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv;
 - cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului;
- în procesele pornite anterior datei de 20 iulie 2017 inclusiv și nesoluționate prin hotărâre pronunțată până la data de 19 iulie inclusiv, precum și în procesele pornite începând cu data de 20 iulie 2017 și până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în:
- cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) C.proc.civ.;
 - cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi;
 - conflictele de muncă și de asigurări sociale;
 - cererile în materie de expropriere;
 - cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare;
 - cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului.

Hotărâre prealabilă:

⇒ În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. XVIII alin. (2) teza a doua din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările ulterioare, *nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate (...) în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, respectiv hotărârile pronunțate în cererile formulate în temeiul art. 538 C.proc.pen., nu și cele întemeiate pe art. 539 C.proc.pen. (I.C.C.J., Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 54/2020, M. Of. nr. 63 din 20 ianuarie 2021).* În motivare, instanța supremă a reținut, printre altele, că nu s-ar putea reține exceptarea de la exercitarea dreptului de recurs și în privința hotărârilor pronunțate (...) în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate pentru privarea nelegală de libertate decât în situația în care interpretul legii procesuale civile ar accepta fie că noțiunea de eroare judiciară în procesul penal are un înțeles autonom, diferit de cel care reiese, în prezent, din prevederile art. 538 C.proc.pen., fie acceptând că eroarea judiciară în procesul penal este cea reglementată în ipoteza de la art. 538 C.proc.pen., dar că aceasta include și ipoteza privării nelegale de libertate, în condițiile art. 539 din același cod. (...) nu există niciun indiciu, nici chiar din perspectiva istorico-teleologică, pentru a include în categoria erorilor judiciare privarea nelegală de libertate, ci, dimpotrivă, interpretarea art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 trebuie să fie una restrictivă, dându-se noțiunii de eroare judiciară în procesul penal înțelesul care, după data de 1 februarie 2014, rezultă din dispozițiile art. 538 C.proc.pen.

	Hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea dispune că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului, recursul fiind suprimat – contestația la executare, <i>cu excepția</i> hotărârilor pronunțate în temeiul art. 712 alin. (4), al art. 715 alin. (4) și în contestația la titlu [art. 718 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; • în primele două cazuri [prevăzute de art. 712 alin. (4) și art. 715 alin. (4) C.proc.civ.], hotărârea pronunțată în contestație la executare este supusă căilor de atac potrivit dreptului comun; • în cazul hotărârii pronunțate într-o contestație la titlu este aplicabil principiul <i>accessorium sequitur principale</i>, astfel încât o asemenea hotărâre este susceptibilă de exercițiul recursului dacă și hotărârea care a făcut obiectul contestației a fost, la rândul său, susceptibilă de recurs; dacă însă prin contestație s-a cerut lămurirea înțelesului, întinderii ori aplicării unui titlu care nu constituie hotărâre a unui organ de jurisdicție, hotărârea prin care s-a soluționat contestația va putea fi atacată numai cu apel; – partajul judiciar [art. 995 alin. (3) C.proc.civ.]; • <i>excepție</i>: dacă partajul s-a cerut pe cale incidentală, hotărârea este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea dată asupra cererii principale; – ordonanța președințială [art. 1000 alin. (1) C.proc.civ.]; • <i>excepție</i>: cazul în care competența de primă instanță aparține curții de apel, când calea de atac este recursul [art. 1000 alin. (4) C.proc.civ.]; – acțiunile posesorii [art. 1004 alin. (3) C.proc.civ.]; – oferta de plată [art. 1010 alin. (2) C.proc.civ.]; – cererile cu valoare redusă [art. 1033 alin. (1) C.proc.civ.]; – hotărârea pronunțată în procedura evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept [art. 1042 alin. (5) C.proc.civ.]; – opoziția la cererea de uzucapiune [art. 1052 alin. (8) C.proc.civ.]; – hotărârile pronunțate de instanța de executare, dacă prin lege nu se dispune altfel [art. 651 alin. (4) C.proc.civ.] etc. Hotărârile definitive cu privire la care, prin lege, a fost suprimat atât apelul, cât și recursul – hotărârea de declinare a competenței [art. 132 alin. (3) C.proc.civ.]; – hotărârea prin care se soluționează conflictul de competență [art. 135 alin. (4) C.proc.civ.]; – hotărârea de divorț, în cazul divorțului prin acordul soților [art. 931 alin. (4) C.proc.civ.].
Cazurile în care determinarea căii de atac se face potrivit	Aplicarea principiului <i>accessorium sequitur principale</i> – hotărârile pronunțate într-o <i>contestație în anulare</i> sunt supuse recursului numai dacă și hotărârea ce a format obiectul contestației în anulare ar fi fost susceptibilă de recurs [art. 508 alin. (4) C.proc.civ.];

principiului accessorium sequitur principale	– hotărârile pronunțate într-o cerere de <i>revizuire</i> sunt supuse recursului dacă hotărârea ce a format obiectul revizuirii era susceptibilă de recurs; • dacă s-a cerut revizuirea pentru hotărâri potrivnice, nu este deschisă decât calea de atac a recursului, atât în cazul în care hotărârea ce a încălcat autoritatea de lucru judecat (care ar urma să se anuleze) este o decizie a unei instanțe de apel, cât și atunci când aceasta este o sentință de primă instanță [art. 513 alin. (6) C.proc.civ.]; – hotărârea de <i>completare</i> a unei hotărâri judecătorești este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat completarea (art. 446 C.proc.civ.).
Regimul juridic al încheierilor	Încheierile premergătoare Regula – încheierile premergătoare nu pot fi atacate cu recurs decât odată cu hotărârea asupra fondului, în afară de cazul când legea dispune altfel; – întrucât legea nu prevede că recursul formulat împotriva hotărârii finale se socotește făcut și împotriva încheierilor premergătoare, recurentul are obligația de a indica, dacă este cazul, și încheierile premergătoare pe care le consideră nelegale și pe care dorește să le atace [art. 466 alin. (4) coroborat cu art. 494 C.proc.civ.]. Excepții – încheieri premergătoare care pot fi <i>atacate, în mod separat, cu recurs la instanța ierarhic superioară</i>: • încheierea de suspendare a judecății, precum și cea prin care se respinge cererea de repunere pe rol, inclusiv în cazul în care suspendarea privește judecata unui apel într-o cauză în care este suprimat recursul sau privește judecata unui recurs [art. 414 alin. (1) C.proc.civ.] (în acest sens, a se vedea și I.C.C.J., Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2017, M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017); • încheierea prin care s-a soluționat cererea de înființare/ridicare a sechestrului asigurător, dacă debitorul dă o garanție îndestulătoare, sau a popririi asigurătorii, atunci când competența de primă instanță aparține curții de apel [art. 954 alin. (3), art. 957 alin. (1), art. 971 alin. (1) și art. 959 C.proc.civ.]; • încheierea prin care s-a respins recuzarea, în cazul în care hotărârea prin care s-a soluționat cauza este definitivă [art. 53 alin. (1) C.proc.civ.] etc.; – încheieri premergătoare care <i>nu pot fi recurate niciodată, întrucât, potrivit legii, nu sunt supuse niciunei căi de atac</i>: • încheierea prin care s-a încuviințat sau s-a respins abținerea, cea prin care s-a încuviințat recuzarea, precum și încheierea prin care s-a respins recuzarea în cazul prevăzut la art. 48 alin. (3) C.proc.civ. referitor la admiterea declarației de abținere și respingerea cererii de recuzare, indiferent de motivul acesteia, prin aceeași încheiere, ca rămasă fără obiect [art. 53 alin. (2) C.proc.civ.];

- încheierea privind cererea de suspendare în cazul strămutării [art. 143 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care s-a admis contestația privind tergiversarea procesului și prin care instanța ia de îndată măsurile necesare înlăturării situației care a provocat tergiversarea judecării [art. 524 alin. (4) C.proc.civ.];
- încheierea de admitere a cererii de asigurare a probelor, atunci când cererea de asigurare a probelor a fost formulată pe cale incidentală [art. 361 alin. (1) C.proc.civ.] etc.;

– încheieri premergătoare cu privire la care *legea prevede o altă cale de atac decât recursul*:

- încheierea prin care s-a dispus obligarea la amendă judiciară sau la despăgubiri, care este supusă reexaminării, ce se soluționează de un alt complet al aceleiași instanțe [art. 191 alin. (1) și (3) C.proc.civ.];

Recurs în interesul legii:

⇒ În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 191 alin. (1) C.proc.civ., *partea în sarcina căreia s-a stabilit amenda judiciară prevăzută de art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. a) C.proc.civ. pentru introducerea, cu rea-credință, a unor cereri principale, accesorii, adiționale sau incidentale, precum și pentru exercitarea unor căi de atac vădit netemeinice, prin aceeași hotărâre prin care au fost soluționate aceste cereri, poate formula critici care vizează amendarea sa numai pe calea cererii de reexaminare, neputând supune aceste critici controlului judiciar prin intermediul (...) recursului* (I.C.C.J., Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 12/2020, M. Of. nr. 546 din 25 iunie 2020).

- încheierea prin care instanța respinge ca neîntemeiată contestația privind tergiversarea procesului, împotriva căreia se poate face numai plângere, care se soluționează de instanța ierarhic superioară; când procesul se judecă la Înalta Curte de Casație și Justiție, plângerea se soluționează de un alt complet al aceleiași secții [art. 524 alin. (5) C.proc.civ.].

Încheierile prin care se pronunță o soluție finală asupra procesului

– sunt supuse numai apelului;

De exemplu:

- ✓ încheierile pronunțate în cadrul procedurii necontencioase judiciare, cu excepția celor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, care sunt definitive [art. 534 alin. (2) C.proc.civ.];
- ✓ încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare a executării silite, cu excepția celei pronunțate de curtea de apel, care este supusă numai recursului [art. 719 alin. (1) și (6) C.proc.civ.].

– nu sunt supuse niciunei căi de atac;

De exemplu:

- ✓ încheierea de strămutare [art. 144 alin. (2) C.proc.civ.];

	✓încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare provizorie a executării silite [art. 719 alin. (7) C.proc.civ.]. – sunt supuse, după caz, apelului sau recursului ori nu pot fi atacate. <i>De exemplu:</i> ✓încheierile de îndreptare, de lămurire a hotărârii și de înlăturare a dispozițiilor contradictorii sunt supuse acelorași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a cerut îndreptarea, lămurirea sau înlăturarea dispozițiilor contradictorii (art. 446 C.proc.civ.); ✓încheierea prin care se admite cererea de încuviințare a executării silite nu este supusă niciunei căi de atac, însă poate fi cenzurată în cadrul contestației la executare, iar încheierea prin care se respinge cererea de încuviințare a executării silite poate fi atacată numai cu apel exclusiv de către creditor [art. 666 alin. (6) și (7) C.proc.civ.] etc.
Partea din hotărâre care poate fi atacată cu recurs	Regula. Dispozitivul hotărârii – <i>ca regulă</i>, partea împotriva căreia se îndreaptă calea de atac este dispozitivul hotărârii [art. 461 alin. (1) C.proc.civ.]. Excepție. Considerentele hotărârii – în condițiile legii, recursul poate fi exercitat și exclusiv împotriva considerentelor din cuprinsul hotărârii [art. 461 alin. (2) C.proc.civ.]; • cazurile în care poate fi exercitat: a) prin considerentele hotărârii s-au dat dezlegări unor probleme de drept ce nu au legătură cu judecata acelui proces; b) considerentele sunt greșite; c) considerentele cuprind constatări de fapt ce prejudiciază partea; • pentru exercitarea căii de atac exclusiv împotriva considerentelor hotărârii este necesar ca partea să justifice un interes; • atunci când instanța de control judiciar admite calea de atac, va înlătura acele considerente și le va înlocui cu propriile considerente, menținând soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii atacate; • în cazul recursului exercitat exclusiv împotriva considerentelor, art. 488 alin. (1) C.proc.civ. este aplicabil, ipotezele la care se referă art. 461 alin. (2) C.proc.civ. încadrându-se în motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.

IV. Subiectele recursului

Aplicarea corespunzătoare a regulilor din materia apelului	Reguli aplicabile – problemele care se ridică în privința subiectelor recursului sunt, în linii generale, aceleași ca în cazul apelului, astfel încât, pentru dezvoltări, facem trimitere la parafele corespunzătoare din Fișa nr. 19, consacrată apelului.
--	---